

॥ श्रीः ॥

संस्कृतभाषादीपिका

प्रथमा

श्रीसुरसरस्वतीसभा

शृङ्गगिरिः

१९९२

॥ श्रीः ॥
संस्कृतभाषादीपिका
प्रथमा

श्रीसुरसरस्वतीसभा
शृङ्गगिरिः

ಮುನ್ನುಡಿ

ನಮ್ಮ ದೇಶಭಾಷೆಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಮೂಲವೂ ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಶ್ರೇಷ್ಠವೂ ಆದ ಸಂಸ್ಕೃತಭಾಷೆಯನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಕಲಿಯಲೆಂಬುದು ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ಶೃಂಗೇರಿ ಜಗದ್ಗುರು ಮಹಾಸನ್ನಿಧಾನಂಗಳವರ ಆಶಯವಾಗಿದೆ. ಈ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಅವರು “ಶ್ರೀಸುರಸರಸ್ವತೀಸಭಾ” ಎಂಬ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಪೋಷಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಸಭೆಯು ಸಂಸ್ಕೃತಭಾಷೆಯ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನದೇ ಆದ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿ ನಡೆಸುತ್ತ ಬಂದಿದೆ. ಈ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳು ತುಂಬ ಜನಪ್ರಿಯವಾಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಇವುಗಳ ಪ್ರಗತಿಗಾಗಿ ಶ್ರೀ ಮಹಾಸನ್ನಿಧಾನಂಗಳವರು ಕೆಳಗೆ ಕಂಡ ವಿದ್ವಾಂಸರನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಒಂದು ಪಠ್ಯವುಸ್ತುಕ ಸಮಿತಿಯನ್ನು ನೇಮಿಸಿದರು.

1. ವಿದ್ವಾನ್ ಎನ್. ರಂಗನಾಥಶರ್ಮಾ (ಅಧ್ಯಕ್ಷರು)
2. ವಿದ್ವಾನ್ ಎಸ್. ವಿ. ಶಾಮಭಟ್ಟರು
3. ವಿದ್ವಾನ್ ಬಿ. ಎಸ್. ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನವರು
4. ವಿದ್ವಾನ್ ಎಸ್. ಎ. ರಾಮಚಂದ್ರಭಟ್ಟರು

ಈ ಸಮಿತಿಯವರು ಶ್ರಮವಹಿಸಿ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಈ ವುಸ್ತುಕವನ್ನು ರಚಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಇದನ್ನು ಅಂದವಾಗಿ ಮುದ್ರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿರುವ ಶ್ರೀ ಡಿ.ಎಸ್. ಕೃಷ್ಣಾಚಾರ್ಯರು, ಪ್ರಭಾ ಮುದ್ರಣಾಲಯ, ಬೆಂಗಳೂರು-4 ಅವರಿಗೂ ಧನ್ಯವಾದಗಳನ್ನರ್ಪಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಎಸ್. ಜಿ. ಸುಂದರಸ್ವಾಮಿ

ಅಧ್ಯಕ್ಷರು

ಶ್ರೀ ಸುರಸರಸ್ವತೀ ಸಭಾ (ರಿ.), ಶೃಂಗೇರಿ

ಬೆಂಗಳೂರು-560 004

संस्कृतभाषादीपिका

प्रथमा

प्रार्थना

(सं०७७७७७ ७७७७७)

गुरुर्ब्रह्मा गुरुर्विष्णुः गुरुर्देवो महेश्वरः ।
गुरुः साक्षात् परं ब्रह्म तस्मै श्रीगुरवे नमः ॥ १ ॥

वक्रतुण्ड महाकाय कोटिसूर्यसमप्रभ ।
अविघ्नं कुरु मे देव सर्वकार्येषु सर्वदा ॥ २ ॥

नमस्ते शारदे देवि काश्मीरपुरवासिनि ।
त्वामहं प्रार्थये नित्यं विद्यां बुद्धिं च देहि मे ॥ ३ ॥

सरस्वति नमस्तुभ्यं वरदे कामरूपिणि ।
विद्यारम्भं करिष्यामि सिद्धिर्भवतु मे सदा ॥ ४ ॥

बुद्धिर्बलं यशो धैर्यं निर्भयत्वं अरोगिता ।
अजाढ्यं वाक्पटुत्वं च हनूमत्स्मरणाद्भवेत् ॥ ५ ॥

वर्णमाला

१. स्वराः १३

अ आ इ ई उ ऊ ऋ ॠ लृ
ए ऐ ओ औ

२. अयोगवाहौ २

(१) अनुस्वारः ँ अं

(२) विसर्गः ः अः

३. व्यञ्जनानि ३३

क्	ख्	ग्	घ्	ङ्
च्	छ्	ज्	झ्	ञ्
ट्	ठ्	ड्	ढ्	ण्
त्	थ्	द्व	ध्व	न्व
प्	फ्	ब्व	भ्व	म्व
य्	र्य	ल्य	व्य	श्व
			ष्य	स्य
				ह्य

ಅಕ್ಷರಗಳು

ನಾವು ಕಿವಿಯಿಂದ ಕೇಳುವ ಮತ್ತು ಬಾಯಿಂದ ಉಚ್ಚರಿಸುವ ಪರ್ಣಕ್ಕೆ ಅಕ್ಷರವೆಂದು ಹೆಸರು.

ಕೈಯಿಂದ ಬರೆಯುವುದು ಮತ್ತು ಕಣ್ಣಿಂದ ನೋಡಿ ಓದುವುದು ಲಿಪಿ. ಅಕ್ಷರಗಳ ಸಮುದಾಯವೇ ವರ್ಣಮಾಲೆ.

ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ನಲವತ್ತೆಂಟು ಅಕ್ಷರಗಳಿವೆ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅವು ಮೂರು ವಿಧ :

ಉದಾ: , व्यञ्जनम्, अयोगवाही

ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಉಚ್ಚರಿಸಬಹುದಾದ ಅಕ್ಷರಗಳಿಗೆ ಸ್ವರಗಳೆಂದು ಹೆಸರು. ಅವು ಎರಡು ವಿಧ :

ह्रस्वस्वराः (पञ्च), दीर्घस्वराः (अष्ट)

ಒಂದು ಮಾತ್ರಾಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉಚ್ಚರಿಸಬಹುದಾದ ಸ್ವರಗಳಿಗೆ ಹ್ರಸ್ವಸ್ವರಗಳೆಂದು ಹೆಸರು.

ಉದಾ :—अ इ उ ऋ ॠ

ಎರಡು ಮಾತ್ರಾಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉಚ್ಚರಿಸಬಹುದಾದ ಸ್ವರಗಳಿಗೆ ದೀರ್ಘಸ್ವರಗಳೆಂದು ಹೆಸರು.

ಉದಾ : आ ई ऊ ऋ ए ऐ ओ औ

ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ए ओ ಗಳಿಗೆ ಹ್ರಸ್ವವಿಲ್ಲ ; ॠ ॡ ಕಾರಕ್ಕೆ ದೀರ್ಘವಿಲ್ಲ.

अयोगवाहौ

ಸ್ವರಗಳ ಮತ್ತು ವ್ಯಂಜನಗಳ ಗುಂಪಿಗೆ ಸೇರದೆ, ಸ್ವರದ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಉಚ್ಚರಿಸಬಹುದಾದ ಅಕ್ಷರಗಳಿಗೆ ಆಯೋಗವಾಹಗಳೆಂದು ಹೆಸರು. ಆಯೋಗ ವಾಹಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಸ್ವಾರ, ವಿಸರ್ಗ ಎಂದು ಎರಡು ವಿಧ.

अनुस्वारः ಉದಾ : ಅಂ, ಇಂ

विसर्गः ಉದಾ : ಅಃ, ಇಃ

व्यञ्जनानि

ಸ್ವರಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಉಚ್ಚರಿಸಬಹುದಾದ ಅಕ್ಷರಗಳಿಗೆ ವ್ಯಂಜನ ಗಳೆಂದು ಹೆಸರು. ಈ ವ್ಯಂಜನಗಳಿಗೆ ಉಚ್ಚಾರಣೆಯ ಸೌಕರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ 'ಅ' ಕಾರವನ್ನು ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅವು ಎರಡು ವಿಧ :

वर्गीयव्यञ्जनम्, अवर्गीयव्यञ्जनम्

वर्गीयव्यञ्जनानि २५

क वर्ग	क ख ग घ ङ
च वर्ग	च छ ज झ ञ
ट वर्ग	ट ठ ड ढ ण
त वर्ग	त थ द ध न
प वर्ग	प फ ब भ म

अवर्गीयव्यञ्जनानि ८

य र ल व	—ಅಂತಸ್ಥ ವರ್ಣಗಳು
श ष स ह	—ಉಷ್ಣ ವರ್ಣಗಳು

ವ್ಯಂಜನಕ್ಕೆ ಸ್ವರವನ್ನು ಸೇರಿಸುವುದರಿಂದ ಪೂರ್ಣಾಕ್ಷರವಾಗುತ್ತದೆ :

ಕ+ಅ (-) = ಕ

ಕ+ಆ (ಾ) = ಕಾ

ಕ+ಇ (ಿ) = ಕಿ

ಕ+ಈ (ೀ) = ಕೀ

ಕ+ಊ (ೂ) = ಕು

ಕ+ಋ (ೄ) = ಕೃ

ಕ+ೠ (ೆ) = ಕೌ

ಕ+ಌ (ಳ) = ಕ್ಕ

ಕ+ಔ (ಒ) = ಕೊ

ಕ+ಒ (ೃ) = ಕೆ

ಕ+ಓ (೅) = ಕೋ

ಕ+ಔ (ೇ) = ಕೌ

ಕ+ಅಂ (ಂ) = ಕಂ

ಕ+ಅಃ (ಃ) = ಕಃ

ಇದರಂತೆ ಎಲ್ಲ ವ್ಯಂಜನಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಿರಿ.

ಕ + ಳ = ಕ್ಕ, ಕ + ಊ = ಕು, ಕ + ಋ = ಕೃ

ಈ ಮೂರನ್ನು ಗಮನಿಸಿರಿ.

ಸಂಯುಕ್ತಾಕ್ಷರಾಣಿ

ಪರಸ್ಪರ ಸೇರುವ ವ್ಯಂಜನಗಳಿಗೆ ಸಂಯುಕ್ತಾಕ್ಷರಗಳೆಂದು ಹೆಸರು.
ಈ ಸಂಯುಕ್ತಾಕ್ಷರ (ಒತ್ತಕ್ಷರ) ಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಿರಿ.

ಉದಾ. :	ಗ್+ಯ=ಋಯ,	ಪ್+ಮ=ಫಮ,	ತ್+ಮ=ಠಮ
	ಕ್+ಕ=ಕ್ಕ,	ಕ್+ವ=ಕ್ವ,	ಪ್+ತ=ಫತ
	ತ್+ಪ=ಠಪ,	ಠ್+ಕ=ಠ್ಕ,	ಠ್+ನ=ಠ್ನ
	ಠ್+ಯ=ಠ್ಯ,	ಠ್+ಮ=ಠ್ಮ,	ಠ್+ಣ=ಠ್ಣ
	ದ್+ಯ=ಢ್ಯ,	ತ್+ರ=ಠ್ರ,	ಠ್+ಕ=ಠ್ಕ
	ಕ್+ಷ=ಕ್ಷ,	ಜ್+ಞ=ಜ್ಞ,	ಕ್+ತ=ಕ್ತ
	ಕ್+ಲ=ಕ್ಲ,	ಞ್+ಣ=ಞ್ಣ,	ಠ್+ಖ=ಠ್ಖ

ಈ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಸಂಸ್ಕೃತಲಿಪಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆಯಿರಿ :—

ಆಗ್ನಿಃ, ಶಕ್ತಿಃ, ಅಂಕುರಮ್, ಬ್ರಹ್ಮ, ಮೂರ್ಖಃ, ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಮ್,
ಸರ್ವಜ್ಞಃ, ತೃಪ್ತಿಃ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಃ, ಜಾಹ್ನುವೀ, ವ್ಯಾಘ್ರಃ, ಸರ್ವತ್ರ,
ಸಹ್ಯಾದ್ರಿಃ, ಉತ್ಪಾತಃ, ಕ್ವಾಪಿ, ಶ್ಲೋಕಃ, ವಿದ್ಯಾ, ಲಕ್ಷ್ಮಣಃ,
ಶತ್ರುಘ್ನಃ, ಆರೋಗ್ಯಮ್.

ಕರ್ಕಶವ್ಯಜ್ಞಾನಾನಿ=ಪ್ರತಿವರ್ಗದ ಒಂದು ಮತ್ತು ಎರಡನೆಯ ಅಕ್ಷರ
ಗಳು ಮತ್ತು ಶ ಷ ಸ ಗಳು.

ಸೃದ್ವವ್ಯಜ್ಞಾನಾನಿ=ಪ್ರತಿವರ್ಗದ ಕೊನೆಯ ಮೂರು ಅಕ್ಷರಗಳು
ಮತ್ತು ಯ ರ ಲ ವ ಹ ಗಳು.

ಅಲ್ಪಪ್ರಾಣಾಕ್ಷರಾಣಿ=ಪ್ರತಿವರ್ಗದ ಒಂದು ಮತ್ತು ಮೂರನೆಯ ಅಕ್ಷರಗಳು ಮತ್ತು ಯ ರ ಲ ವ ಗಳು.

ಮಹಾಪ್ರಾಣಾಕ್ಷರಾಣಿ=ಪ್ರತಿವರ್ಗದ ಎರಡು ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಕ್ಷರಗಳು ಮತ್ತು ಶ ಷ ಸ ಹ ಗಳು.

ಅನುನಾಸಿಕಾಕ್ಷರಾಣಿ=ಙ ಞ ಣ ನ ಮ ಗಳು. ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಕಾರ ಎಂದು ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಉದಾಹರಣೆ— ಕಕಾರ, ಚಕಾರ. ರಕಾರವನ್ನು ರೇಫ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಅಭ್ಯಾಸ

- I
1. ಅಕ್ಷರ ಎಂದರೇನು ? ಲಿಪಿ ಎಂದರೇನು ?
  2. ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷರಗಳೆಷ್ಟು ?
  3. ಸ್ವರ ಎಂದರೇನು ? ಹ್ರಸ್ವಸ್ವರಗಳು ಯಾವುವು ?
  4. ಕರ್ಕಶವ್ಯಂಜನಗಳು ಯಾವುವು ?
  5. ಅನುನಾಸಿಕಾಕ್ಷರಗಳು ಯಾವುವು ?
  6. ಆಯೋಗವಾಹಕಳೆಂದರೇನು ? ಅವು ಯಾವುವು ?

II ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕರ್ಕಶವ್ಯಂಜನಗಳನ್ನು, ಮೃದುವ್ಯಂಜನಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅನುನಾಸಿಕಾಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಬೇರ್ಪಡಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ :—

ಜ ತ ಡ ಗ ಖ ಮ ಹ ಠ ನ ಸ ಪ ಠ ಅ ಥ ರ

प्रथमः पाठः

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

अयं कः ? गणेशः । अयं गणेशः ।

एषः कः ? बालः । एषः बालः ।

एतौ कौ ? एतौ बालौ । एते के ? एते बालाः ।

सः कः ? गजः । सः गजः ।

तौ कौ ? तौ गजौ । ते के ? ते गजाः ।

अयं कः ? बाणः । अयं बाणः ।

इमौ कौ ? इमौ बाणौ । इमे के ? इमे बाणाः ।

कृष्णः, भीमः, सेवकः, शिक्षकः, छात्रः, हंसः,
शुकः, वृषभः, अजः, विडालः, पर्वतः, रथः, कटः,
कवचः, शकटः ।

अभ्यासः

I संस्कृतभाषया उत्तरं लिखत :—

सः कः ? एषः कः ? अयं कः ? इमौ कौ ? तौ कौ ?
एतौ कौ ? एते के ? इमे के ? ते के ?

II एतानि पदानि वाक्ये योजयत :—

कवचौ, शकटः, बिडालाः

III वाक्यानि पूरयत :—

— शिक्षकः । — शुकौ । — रथाः ।

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमाविभक्तिः	रामः	रामौ	रामाः
	रामानु	ಇಬ್ಬರು ರಾಮರು	ರಾಮರು

IV ಹೀಗೆಯೇ ಪಾಠದಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ನಾಮಪದಗಳ ರೂಪಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅರ್ಥವನ್ನು ಬರೆಯಿರಿ.

सर्वनाम

ನಾಮಪದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಸರ್ವನಾಮವೆಂದು ಹೆಸರು

ಉದಾಹರಣೆ—**ಸೇವಕಃ** = ಸೇವಕನು (ನಾಮಪದ) **ಃ** = ಅವನು (ಸರ್ವನಾಮ)

ಃ	ತೌ	ತೇ
ಅವನು	ಅವರಿಬ್ಬರು	ಅವರೆಲ್ಲರು

V ಹೀಗೆಯೇ ಪಾಠದಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ಸರ್ವನಾಮಗಳ ರೂಪಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಿರಿ.

ಶಬ್ದಾರ್ಥ

छात्रः = ಶಿಷ್ಯ, शुकः = ಗಿಣಿ, अजः = ಆಡು, बिडालः = ಬೆಕ್ಕು,
कटः = ಹಾವೆ, कवचः = ಅಂಗಿ, शकटः = ಗಾಡಿ.

द्वितीयः पाठः

इयं का ? सीता । इयं सीता ।

एषा का ? कन्या । एषा कन्या ।

एते के ? एते कन्ये । एताः काः ? एताः कन्याः ।

सा का ? अजा । सा अजा ।

ते के ? ते अजे । ताः काः ? ताः अजाः ।

इयं का ? शाखा । इयं शाखा ।

इमे के ? इमे शाखे । इमाः काः ? इमाः शाखाः ।

उमा, राधा, वनिता, बालिका, भार्या, चटका,
मूषिका, अश्व, माला, लता, वीणा, नासिका,
रसना, मृत्तिका, छाया ।

अभ्यासः

I संस्कृतभाषया उत्तरं लिखत :—

सा का ? एषा का ? इयं का ? इमे के ? ते के ?
एते के ? एताः काः ? इमाः काः ? ताः काः ?

II एतानि पदानि वाक्ये योजयत :—

वनिते, माला, वीणाः ।

III ವಾಕ್ಯಾನಿ ಪೂರಯತ :—

— ಬಾಲಿಕಾ । — ಲತೆ । — ಭಾರ್ಯಾಃ ।

ಪ್ರ. ವಿ.	ವನಿತಾ	ವನಿತೆ	ವನಿತಾಃ
	ಹೆಂಗಸು	ಇಬ್ಬರು ಹೆಂಗಸರು	ಹೆಂಗಸರು

IV ಹೀಗೆಯೇ ಸಾಠದಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ನಾಮಪದಗಳ ರೂಪಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅರ್ಥವನ್ನು ಬರೆಯಿರಿ.

ಸಾ	ತೆ	ತಾಃ
ಅವಳು	ಅವರಿಬ್ಬರು	ಅವರೆಲ್ಲರು

V ಹೀಗೆಯೇ ಸಾಠದಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ಸರ್ವನಾಮಗಳ ರೂಪಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಿರಿ.

ಶಬ್ದಾರ್ಥ

ಶಾಖಾ = ಕೊಂಬೆ, ಭಾರ್ಯಾ = ಹೆಂಡತಿ, ಚಟಕಾ = ಗುಬ್ಬುಚಿಟ್ಟೆ,
 ಮೃಷಿಕಾ = ಇಲಿ, ಅಖ್ವಾ = ಹೆಣ್ಣು ಕುದುರೆ, ನಾಸಿಕಾ = ಮೂಗು,
 ರಸನಾ = ನಾಲಿಗೆ, ಸೃತ್ತಿಕಾ = ಮಣು, ಛಾಯಾ = ನೆರಳು.

ತೃತೀಯಃ ಪಾಠಃ

ಇದಂ ಕಿಮ್ ? ಫಲಮ್ । ಇದಂ ಫಲಮ್ ।

ಏತತ್ ಕಿಮ್ ? ಕಮಲಮ್ । ಏತತ್ ಕಮಲಮ್ ।

ಏತೇ ಕೇ ? ಏತೇ ಕಮಲೇ । ಏತಾನಿ ಕಾನಿ ? ಏತಾನಿ ಕಮಲಾನಿ ।

ತತ್ ಕಿಮ್ ? ಮಂದಿರಮ್ । ತತ್ ವಿಶಾಲಂ ಮಂದಿರಮ್ ।

ತೇ ಕೇ ? ತೇ ವಿಶಾಲೇ ಮಂದಿರೇ । ತಾನಿ ಕಾನಿ ? ತಾನಿ ವಿಶಾಲಾನಿ ಮಂದಿರಾಣಿ ।

ಸಲಿಲಮ್, ವನಮ್, ಪಾತ್ರಮ್, ಪರ್ಣಮ್, ಗೃಹಮ್, ಕುಸುಮಮ್,
ಮುಖಮ್, ನೇತ್ರಮ್, ಚಿತ್ರಮ್, ಭೂಷಣಮ್ ।

ವಿಶೇಷಣಮ್

ನಾಮಪದಗಳಲ್ಲಿರುವ ಗುಣ, ಸಂಖ್ಯೆ, ಪರಿಮಾಣ ಮುಂತಾದ ವಿಶೇಷ ವನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ವಿಶೇಷಣಗಳೆಂದು ಹೆಸರು. ಇವು ನಾಮಪದದ ಲಿಂಗ, ವಿಭಕ್ತಿ, ವಚನಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತವೆ

ಉದಾ.—ಸ್ಥೂಲಃ ಗಜಃ, ಸ್ಥೂಲೌ ಗಜೌ, ಸ್ತೂಲಾಃ ಗಜಾಃ ।
ದೀರ್ಘಾ ಶಾಖಾ, ದೀರ್ಘೇ ಶಾಖೇ, ದೀರ್ಘಾಃ ಶಾಖಾಃ ।
ಸುಂದರಂ ಚಿತ್ರಮ್, ಸುಂದರೇ ಚಿತ್ರೇ, ಸುಂದರಾಣಿ ಚಿತ್ರಾಣಿ ।

ಪೀಠ, ಚಮಲ, ಕೃಶ, ಉಜ್ಜತ, ಚತುರ, ಧೀರ—ಈ ವಿಶೇಷಣಗಳನ್ನು ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿ.

अभ्यासः

I संस्कृतभाषया उत्तरं लिखत :—

तत् किम् ? एते के ? इदं किम् ? इमे के ? ते के ?
एते के ? एतानि कानि ? इमानि कानि ? तानि कानि ?

II एतानि पदानि वाक्ये योजयत :—

गृहाणि, नेत्रे, भूषणम् ।

III वाक्यानि पूरयत :—

— पात्रम् । — वनानि । — कुसुमे ।
— बिडालाः । — कन्ये । — वृक्षः ।

IV वाक्यदोषान् समीकुरुत :—

इमौ फले । एते बिडालौ । इमे चपलः वानरौ ।
एषः दीर्घा नासिका । इमानि मधुरं फले ।

ठब्बां ष्

सलिलम् = २९०, पर्णम् = २९१, मुखम् = २९२, बायुः,
पीवर = २९३, चपल = २९४, कृश = २९५, उन्नत = २९६.

चतुर्थः पाठः

त्वं कः ? अहं अध्यापकः ।

अहं कः ? त्वं शिष्यः ।

युवां कौ ? आवां तरुणौ । यूयं के ? वयं वृद्धाः ।

त्वं का ? अहं बालिका ।

अहं का ? त्वं महिला ।

युवां के ? आवां वनिते । यूयं काः ? वयं ललनाः ।

एषः कः ? एषः कुम्भकारः । सः किं करोति ? सः घटं करोति । सः कीदृशं घटं करोति ? सः स्थूलं घटं करोति । सः कया घटं करोति ? सः मृत्तिकया घटं करोति ।

इमौ कौ ? इमौ चित्रकारौ । तौ किं कुरुतः ? तौ सुन्दरे चित्रे लिखतः । तौ कया चित्रं लिखतः ? तौ खटिकया चित्रं लिखतः ।

ते के ? ते मृगाः । ते किं कुर्वन्ति ? ते हरितानि तृणानि खादन्ति । ते कैः तृणानि खादन्ति ? ते मुखैः तृणानि खादन्ति ।

त्वां कः आह्वयति ? मां रमेशः आह्वयति । युवां कौ प्रशंसतः ? आवां उपाध्यायौ प्रशंसतः । युष्मान् के निन्दन्ति ? अस्मान् दुर्जनाः निन्दन्ति ।

ಲಲನಾ = ಹೆಂಗಸು, ಕೀದೃಶ = ಎಂತಹ, ಖಡಿಕಾ = ಸೀಮೆಸುಣ್ಣು,
 ಹರಿತ = ಹಸಿರು. ತೃಣಮ್ = ಹುಲ್ಲು, ಆಹ್ವಯತಿ = ಕರೆಯುತ್ತಾನೆ,
 ಸಾಕಂ, ಸಾರ್ಥಂ, ಸಮಂ, ಸಹ = ಒಡನೆ, ಸತೀರ್ಥ್ಯಃ = ಸಹಪಾಠಿ,
 ವಿನಾ = ಇಲ್ಲದೆ (ಹೊರತಾಗಿ).

ಪञ्ಚಮಃ ಪಾಠಃ

ಸಂವಾದಃ

ದಿನೇಶಃ—ನಮಸ್ತೇ ವಯಸ್ಯ ।

ಮಹೇಶಃ—ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ದಿನೇಶ ।

ದಿ.—ಮಿತ್ರ, ಕುತ್ರ ಗಚ್ಛಸಿ ?

ಮ.—ಅಹಂ ಆಪಣಂ ಗಚ್ಛಾಮಿ । ಕಿಂ ತ್ವಮಪಿ ಆಗಚ್ಛಸಿ ?

ದಿ.—ಆಮ್, ಅಹಮಪಿ ಆಗಚ್ಛಾಮಿ । ಅಥ ಕಃ ವಿಶೇಷಃ ?

ಮ.—ಶ್ವಃ ಮಮ ಜನ್ಮೋತ್ಸವಃ ।

ದಿ.—ಆಪಣಾತ್ ಕಿಂ ಕಿಂ ಆನಯಸಿ ?

ಮ.—ಆಪಣಾತ್ ಫಲಾನಿ, ಪುಷ್ಪಾಣಿ, ವಸ್ತ್ರಾಣಿ ಚ ಆಹರಾಮಿ ।

ಮಮಾನುಜಸ್ಯ ಆಮ್ರಫಲಾನಿ ಪ್ರಿಯಾಣಿ । ಪಶ್ಯ, ಇಮಾನಿ

ಫಲಾನಿ ಆಪಣಿಕೇನ ಆರಾಮೇಭ್ಯಃ ಸದ್ರಃ ಏವಾನೀತಾನಿ ।

ಮಮ ಜನಕಾಯ ಏತಾನಿ ಮಲ್ಲಿಕಾಕುಸುಮಾನಿ ಅತಿವ

रुचिराणि । एतानि अपि मालाकारेण पुष्पवाटिकाभ्यः
 इदानीमेव आनीतानि । इमानि सुगन्धीनि च । मम
 और्णेयः पटः इष्टः । पश्य, एतानि वस्त्राणि विदेशेभ्यः
 आनीतानीति आपणिकः वदति । एतानि बहुमूल्यानि ।
 अत्र पश्य, एते पटाः स्वदेशीयाः । अधुनैव
 तन्तुवायगृहात् आनीताः इति कथयति आपणिकः ।
 अल्पमूल्यानीमानि वस्त्राणि । अधुना कानिचित्
 फलानि, पुष्पाणि, वस्त्राणि च क्रीणामि ।

दि.—मित्र, मम जनकः कार्यालयात् आगच्छति । शीघ्रं
 गच्छामि ।

म.—बाढम्, इतः गृहं शकटेन गच्छसि उत त्रिचक्रेण ?

दि.—वयस्य, कालः अतीतः । त्रिचक्रेणैव गच्छामि ।

म.—नमस्ते वयस्य, त्वां भोजनाय आह्वयामि । श्वः यथाकालं
 आगच्छ ।

दि.—भवतु, मित्र, नमस्ते । स्वस्त्यस्तु ।

अभ्यासः

I संस्कृतभाषया उत्तरं लिखत :—

महेशः आपणात् कानि कानि आहरति ? आम्रफलानि
 केभ्यः आनीतानि ? मल्लिकाकुसुमानि केन आनीतानि ?
 महेशस्य कीदृशः पटः इष्टः ?

II इतरवचने लिखत :—

अनुजस्य, आपणात्, जनकाय, शकटेन ।

III एतेषु नामपदं, क्रियापदं, अव्ययं च विभाजयत :—

अद्य, आनयसि, अनुजस्य, अतीव, कुसुमानि,
वदति, जनकाय, अधुना, गच्छामि ।

IV संयोज्य सन्धिनाम लिखत :—

जन्म+उत्सवः, मम+अनुजस्य, अधुना+एव,
आनीतानि+इति, स्वस्ति+इति ।

V वाक्यदोषं समीकुरुत :—

अहं आपणं गच्छसि । मित्र, आपणात् किं किं
आनयति ? मम और्णेयः पटः इष्टम् ।

VI सम्यक् योजयत :—

पुष्पाणि	आगच्छ
नमः	पटः
और्णेयः	आनीतानि
विदेशेभ्यः	तुभ्यम्
भोजनाय	सुगन्धीनि

VII विरुद्धार्थकपदानि लिखत :—

विदेशः, प्रियाणि, गच्छामि, अल्पम् ।

ಶಬ್ದಾರ್ಥ

अनुजः=ತಮ್ಮ, जनकः=ತಂದೆ, आरामः=ಶೋಟ,
आपणिकः=ಅಂಗಡಿಯವನು, पुष्पवाटिका=ಹೂದೋಟ,

और्ण्यपटः = ಉಣ್ಣೆ ಬಟ್ಟೆ,
 ತನ್ತುವಾಯಃ = ನೆಯ್ಗೆ ಯವನು,
 ಯಥಾಕಾಲಮ್ = ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ,
 ಸ್ವಸ್ತಿ = ಮಂಗಳ (ಶುಭ),
 ಇತಃ = ಇಲ್ಲಿಂದ, ಉತ = ಅಥವಾ, ಅಥ = ಈ ದಿನ, ಅಧುನಾ = ಈಗ,
 ಪಶ್ಯ = ನೋಡು, ಕಾನಿಚಿತ್ = ಕೆಲವು.

षष्ठः पाठः

शरीरम्

किमिदम् ? इदं शरीरम् । शरीरे शीर्षं प्रधानम् ।
 शीर्षे बहूनि मुख्यानि अङ्गानि सन्ति ।
 मस्तकस्योपरि केशाः सन्ति ।
 सर्वे पुरुषाः, वनिताः च केशान् विविधं संस्कुर्वन्ति ।
 वदने पञ्च इन्द्रियाणि सन्ति ।
 एका नासिका । घ्राणेन गन्धं जिघ्रामः ।
 मुखे रसना, दन्ताः च सन्ति ।
 रसनया रसं रसयामः । दन्तैः आहारं चर्वामः ।
 द्वौ कर्णौ । कर्णाभ्यां शब्दं आकर्णयामः ।
 द्वौ हस्तौ । हस्ताभ्यां कार्यं कुर्मः ।
 द्वौ पादौ । पादाभ्यां इतस्ततः सञ्चरामः ।
 द्वे नेत्रे । नयनाभ्यां रूपं पश्यामः ।
 हस्तैः पादैः विना जीवामः, न तु शीर्षं विना ।
 सर्वेषु गात्रेषु शिरः प्रधानम् ।

अभ्यासः

I संस्कृतभाषया उत्तरं लिखत :—

शरीरे किं प्रधानम् ? वदने कानि अङ्गानि सन्ति ?
नयनाभ्यां किं पश्यामः ? दन्तैः किं चर्चामः ?

II वाक्यानि पूरयत :—

___ गन्धं जिघ्रामः ।   ___ रसं रसयामः ।
___ शब्दं आकर्णयामः ।   ___ इतस्ततः सञ्चरामः ।

III पतेषां अन्तं, लिङ्गं, विभक्तिं, वचनं च लिखत :—

अङ्गानि, वनिताः, केशान्, वदने, रसनया, घ्राणेन,
कर्णाभ्याम्, नेत्रे, गात्रेषु, दन्तैः ।

IV प्रश्नवाक्यानि कुरुत :—

कर्णाभ्यां शब्दं आकर्णयामः । हस्ताभ्यां कार्यं कुर्मः ।
दन्तैः आहारं चर्चामः । वदने पञ्च इन्द्रियाणि सन्ति ।

V समानार्थकपदानि लिखत :—

वदनम्, शीर्षम्, हस्तौ, पादाभ्याम् ।

शब्दार्थः

मस्तकम् = शीर्षं, घ्राणेन = मुखेन, चर्चामः = अङ्गुलीभिः,
रसना = जीह्विका, उपरि = ऊपरि, मुखम् = मुखं, बाह्यं,
इतस्ततः = अत्रिन्दिशः।

ಸನ್ಧಿ:

ಅಕ್ಷರಗಳು ಎಡಬಿಡದೆ ಸೇರಿದಾಗ ಸಂಧಿಯೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಸ್ವರಾಕ್ಷರಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಸೇರಿದಾಗ ಸ್ವರಸಂಧಿಯೆನಿಸುವುದು.

(೧) ಸವರ್ಣದೀರ್ಘಸನ್ಧಿ:

ನಿಯಮ :—ಅ, ಆ, ಇ, ಔ, ಉ, ಊ, ಋ, ೠ ಈ ಸ್ವರಗಳ ಮುಂದೆ ಸಜಾತೀಯ ಸ್ವರವು ಬಂದರೆ ಅವೆರಡರ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಸಜಾತೀಯ ದೀರ್ಘಸ್ವರವು ಆದೇಶವಾಗಿ ಬರುತ್ತದೆ.

ಉದಾ. :—ಅ ಆ+ಅ ಆ-ಆ	ದೇವ+ಆಲಯ:-ದೇವಾಲಯ:
ಇ ಔ+ಇ ಔ=ಔ	ಹರಿ+ಔಶ:-ಹರೀಶ:
ಉ ಊ+ಉ ಊ=ಊ	ಗುರು+ಉದಯ:-ಗುರುದಯ:
ಋ ೠ+ಋ ೠ=ಋ	ಮಾತೃ+ಋಣಮ್=ಮಾತೃಣಮ್

(೨) ಗುಣಸನ್ಧಿ:

ಏ, ಓ, ಅರ್ ಈ ಮೂರು ಅಕ್ಷರಗಳಿಗೆ ಗುಣ ಎಂದು ಹೆಸರು.

ನಿಯಮ :— ಅ ಆ ಕಾರಗಳಿಗೆ ಇ ಔ ಕಾರಗಳು ಪರವಾದರೆ ಏ ಕಾರವೂ, ಉ ಊ ಕಾರಗಳು ಪರವಾದರೆ ಓ ಕಾರವೂ, ಋ ೠ ಕಾರಗಳು ಪರವಾದರೆ ಅರ್ ಕಾರವೂ ಅವೆರಡರ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಆದೇಶವಾಗಿ ಬರುತ್ತದೆ.

ಉದಾ. :—ಅ ಆ+ಔ ಔ=ಏ	ಗಣ+ಔಶ:-ಗಣೇಶ:
ಅ ಆ+ಉ ಊ=ಓ	ಗಜ್ಜಾ+ಉದಕಮ್-ಗಜ್ಜೋದಕಮ್
ಅ ಆ+ಋ ೠ=ಅರ್	ದೇವ+ಋಷಿ:-ದೇವರ್ಷಿ:

(೩) ವೃದ್ಧಿಸನ್ಧಿ:

ಏ, ಓ, ಅರ್ ಈ ಮೂರು ಅಕ್ಷರಗಳಿಗೆ ವೃದ್ಧಿ ಎಂದು ಹೆಸರು.

- पिपीलिकार्जितं धान्यं मक्षिकासञ्चितं मधु ।
 लुब्धेन सञ्चितं द्रव्यं समूलं हि विनश्यति ॥ ४ ॥
- कस्तूरी जायते कस्मात् ? को हन्ति करिणां शतम् ?
 किं कुर्यात् कातरो युद्धे ? मृगात् सिंहः पलायनम् ॥ ५ ॥
- भोजनान्ते च किं पथ्यम् ? जयन्तः कस्य वै सुतः ?
 कथं विष्णुपदं प्रोक्तम् ? तक्रं शक्रस्य दुर्लभम् ॥ ६ ॥
- अर्थनाशं मनस्तापं गृहे दुश्चरितानि च ।
 वञ्चनं चापमानं च मतिमान् न प्रकाशयेत् ॥ ७ ॥
- अभिवादनशीलस्य नित्यं वृद्धोपसेविनः ।
 चत्वारि तस्य वर्धन्ते आयुर्विद्यायशोबलम् ॥ ८ ॥
- आशायाः ये दासास्ते दासाः सर्वलोकस्य ।
 आशा येषां दासी तेषां दासायते लोकः ॥ ९ ॥
- स्वगृहे पूज्यते मूर्खः स्वग्रामे पूज्यते प्रभुः ।
 स्वदेशे पूज्यते राजा विद्वान् सर्वत्र पूज्यते ॥ १० ॥
- लक्ष्मीर्वसति जिह्वाग्रे जिह्वाग्रे मित्रबान्धवाः ।
 जिह्वाग्रे बन्धनं प्राप्तं जिह्वाग्रे मरणं ध्रुवम् ॥ ११ ॥
- अकृत्वा परसन्तापं अगत्वा खलनम्रताम् ।
 अनुत्सृज्य सतां मार्गं यत्स्वल्पमपि तद्बहु ॥ १२ ॥

ಸೂಚನೆ :—5 ಮತ್ತು 6ನೆಯ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಆಯಾ ಪದ್ಯದ ಕಡೆಯ ಪಾದದಲ್ಲಿರುವ ಒಂದೊಂದು ಪದವೂ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಉತ್ತರ.

ಅಭ್ಯಾಸ:

I ಸಂಸ್ಕೃತಭಾಷಯಾ उत्तरं लिखत :—

विद्यां अर्थं च कथं साधयेत् ? कुत्र दिवसं न वसेत् ?
 किं किं समूलं विनश्यति ? कातरो युद्धे किं कुर्यात् ?
 के सर्वलोकस्य दासाः ? मतिमान् किं किं न प्रकाशयेत् ?
 कस्य चत्वारि वर्धन्ते ? तानि कानि ?

II वाक्यानि पूरयत :—

— पूज्यते मूर्खः ।   — वसति जिह्वाग्रे ।
 — पूज्यते राजा ।   — मरणं ध्रुवम् ।

ಶಬ್ದಾರ್ಥ

कणशः=ಕಾಳುಕಾಳನ್ನು, जाह्नवी=ಗಂಗೆ, पिपीलिका=ಇರುವೆ,
 जनकः=ತಂದೆ, मक्षिका=ಜೇನುನೋಣ, कातरः=ಹೇಡಿ, करी=
 ಆನೆ, लुब्धः=ಆಸೆಬುರುಕ, शक्रः=ಇಂದ್ರ, दरिद्रता=ಬಡತನ,
 मतिमान्=ಬುದ್ಧಿವಂತ, अभिवादनम्=ನಮಸ್ಕಾರ, दासः=ಸೇವಕ,
 जिह्वा=ನಾಲಿಗೆ, ध्रुवम्=ನಿಶ್ಚಯ, पलायनम्=ಓಡುವುದು,
 सञ्चितम्=ಕೂಡಿಟ್ಟು.

अष्टमः पाठः

श्रीरामः

कोसलेषु देशेषु अयोध्या नाम नगरी विख्याता । तं देशं दशरथः नाम भूपालः पालयति स्म । तस्य कौसल्या, सुमित्रा, कैकेयीति तिस्रः भार्याः आसन् । श्रीरामः ज्येष्ठायाः भार्यायाः कौसल्यायाः सुतः । लक्ष्मणशत्रुघ्नौ द्वितीयायाः जायायाः सुमित्रायाः पुत्रौ । भरतः कनिष्ठायाः पत्न्याः कैकेय्याः आत्मजः । तस्यामात्यः सुमन्त्रः ।

श्रीरामः सुगुणः, सुशीलः, सुन्दरः, सर्वजनप्रियः च । तस्य भार्या पतिव्रता सीता । लक्ष्मणः श्रीरामं, शत्रुघ्नः भरतं च छायेव अनुसरतः स्म । तेषां कुमारानां आचार्यः भगवान् वसिष्ठः । पूज्यस्याचार्यस्य निदेशेन अल्पेनैव कालेन ते सर्वे अपि अतीव प्राज्ञाः सञ्जाताः । श्रीरामाय नमः ।

आपदामपहर्तारं दातारं सर्वसम्पदाम् ।

लोकाभिरामं श्रीरामं भूयो भूयो नमाम्यहम् ॥

अभ्यासः

I संस्कृतभाषया उत्तरं लिखत :—

दशरथः कः ? तस्य कति भार्याः ? ताः काः ? तस्य कति पुत्राः ? ते के ? श्रीरामः कीदृशः ? तेषां आचार्यः कः ?

II समानार्थकशब्दान् लिखत :—

भार्या, सुतः, भूपालः, अमात्यः ।

III विरुद्धार्थकशब्दं लिखत :—

ज्येष्ठा, प्राज्ञः, सुगुणः, सुन्दरः ।

IV वाक्यानि पूरयत :—

दशरथस्य —भार्याः आसन् । तस्य — पुत्राः आसन् ।
लक्ष्मणः — शत्रुघ्नः — च छायेव — स्म । तेषां सुतानां
— भगवान् वसिष्ठः ।

V सन्धि विगृह्य सन्धिनाम लिखत :—

कैकेयीति, छायेव, अल्पेनैव, तस्यामात्यः ।

शब्दा र्क

ज्येष्ठा = ಹಿರಿಯವಳು, ದ್ವಿತೀಯಾ = ಎರಡನೆಯವಳು, ಅಮಾತ್ಯಃ = ಮಂತ್ರಿ,
ಆಚಾರ್ಯಃ = ಗುರು, ಪ್ರಾಜ್ಞಃ = ಬುದ್ಧಿವಂತ, ಅತಿವ = ಬಹಳ, ಆತ್ಮಜಃ =
ಮಗ, ಆಪದಃ = ಕಷ್ಟಗಳು, ಅಭಿರಾಮಃ = ಮನೋಹರ, ಭೂಯಃ = ಫಲನಃ.

ವ್ಯಾಕರಣ ಭಾಗ

ಸಂಸ್ಕೃತಭಾಷೆಯ ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರು ವಿಧ

ಸುಖಂತಮ್, ತಿಡಂತಮ್, ಅವ್ಯಯಮ್

ಸುಖಂತಮ್ (ನಾಮಪದಮ್)

ಸುಽ ಎಂದರೆ ಸು ಔ ಜಸ್ ಮುಂತಾದ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು. ಇವುಗಳೇ ವಿಭಕ್ತಿಪ್ರತ್ಯಯಗಳು. ಇವುಗಳನ್ನು ಪ್ರಾತೀಪದಿಕಗಳಿಗೆ ಸೇರಿಸಿದರೆ ಸುಖಂತಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಧಾತುವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅರ್ಥವುಳ್ಳ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ 'ಪ್ರಾತಿಪದಿಕ' ಎಂದು ಹೆಸರು.

ಉದಾ. :—ರಾಮ, ತದ್, उत्तम, राजपुरुष

ಈ ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳ ಪಾತ್ರ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಹಿರಿದಾದುದು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮೂಲಭೂತ ಶಬ್ದದ ಕೊನೆಯ ಅಕ್ಷರವನ್ನು ಗಮನಿಸಿ, ಈ ವಿಭಕ್ತಿಪ್ರತ್ಯಯಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿದಾಗ ಆಗುವ ವಿಭಿನ್ನರೂಪಗಳನ್ನು ಮನದಟ್ಟು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಈ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕದ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಮಾದರಿಯ ಶಬ್ದಗಳ ವಿಭಕ್ತಿರೂಪಗಳನ್ನು ಕಂಠಪಾಠ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಅನಂತರ ವಿಭಿನ್ನ ಶಬ್ದಗಳ ವಿಭಕ್ತಿರೂಪಗಳನ್ನು ಉಹಿಸಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಬೇಕು.

ವಿಭಕ್ತಿಗಳು ಏಳು

ವಿಭಕ್ತಿಗಳು	ಏಕವಚನದ ರೂಪ	ಅರ್ಥ	ಕನ್ನಡದ ವಿಭಕ್ತಿಪ್ರತ್ಯಯಗಳು
ಪ್ರ. ವಿ.	ರಾಮಃ	ರಾಮನು	ಉ
ಸಂ. ಪ್ರ. ವಿ.	ಹೇ ರಾಮ	ಎಲೈ ರಾಮನೇ,	ಎ
ದ್ವಿ. ವಿ.	ರಾಮಮ್	ರಾಮನನ್ನು	ಅನ್ನು
ತೃ. ವಿ.	ರಾಮೇಣ	ರಾಮನಿಂದ	ಇಂದ
ಚ ವಿ.	ರಾಮಾಯ	ರಾಮನಿಗೆ	ಇಗೆ, ಕೈ, ಓಸ್ಮರ
ಪಂ ವಿ.	ರಾಮಾತ್	ರಾಮನ ದೆಸೆಯಿಂದ	ದೆಸೆಯಿಂದ
ಷ. ವಿ.	ರಾಮಸ್ಯ	ರಾಮನ	ಅ
ಸ. ವಿ.	ರಾಮೇ	ರಾಮನಲ್ಲಿ	ಅಲ್ಲಿ

ಪ್ರಥಮಾ ವಿಭಕ್ತಿಯು ಕರ್ತೃ ಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಅದು ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಕರ್ತೃಪದವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಕರ್ತೃಪದದ ಪುರುಷ, ವಚನಗಳನ್ನೇ ಕ್ರಿಯಾಪದವು ಅನುಸರಿಸುತ್ತದೆ.

ತಿತಂತಮ್ (ಕ್ರಿಯಾಪದಮ್)

ಕೆಲಸವನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಛಾತ್ರ ಎಂದು ಹೆಸರು. ಧಾತುಗಳಿಗೆ ತಿತ್(ಆಖ್ಯಾತ)ಪ್ರತ್ಯಯಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿದರೆ ತಿತ್ಂತ ಅಥವಾ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳಾಗುತ್ತವೆ

ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳಿಂದ ಕೆಲಸವು ನಡೆದ ಕಾಲ ಮತ್ತು ಆಜ್ಞೆ, ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮೊದಲಾದವು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತವೆ. ಈ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳೇ ಲಕಾರಗಳು. ಈ ಲಕಾರಗಳು ಹತ್ತು ಇವೆ. ಹತ್ತು ಲಕಾರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ರೂಪಗಳು ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗುತ್ತವೆ.

ಲಕಾರಾಃ

ಲಡ್ = ವರ್ತಮಾನಕಾಲ

ಲಿಡ್, ಲಙ್, ಲ್ರಙ್ = ಭೂತಕಾಲ

ಲ್ರಡ್, ಲ್ಲಡ್ = ಭವಿಷ್ಯತ್ ಕಾಲ

ಲೊಡ್ = ಆಜ್ಞೆ, ವಿಧಿ, ಪ್ರಾರ್ಥನೆ, ಅನುಮತಿ.

ವಿಧಿಲಿಙ್ = ವಿಧಿ ಮುಂತಾದದ್ದು

ಆಶೀಲಿಙ್ = ಆಶೀರ್ವಾದ

ಲ್ಙ್ = ಕ್ರಿಯೆಯ ಅನಿಷ್ಟಿ

ಧಾತುಗಳನ್ನು ಹತ್ತು ಗಣಗಳಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸಿದ್ದಾರೆ. ೧, ೪, ೬, ೧೦ನೇ ಗಣಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಉಪಯುಕ್ತ ಧಾತುಗಳ ರೂಪಗಳನ್ನು ಆಭ್ಯಾಸಮಾಡಿರಿ.

೧ನೇ ಗಣ ಷಡ್ ಧಾತು ಆ ವಿಕರಣ ಪ್ರತ್ಯಯ.

೪ನೇ ಗಣ ನೃತ್ ಧಾತು ಇ ವಿಕರಣ ಪ್ರತ್ಯಯ.

೬ನೇ ಗಣ ವಿಶ್ವ ಧಾತು ಅ ವಿಕರಣ ಪ್ರತ್ಯಯ.

೧೦ನೇ ಗಣ ಗಣ ಧಾತು ಅಯ ವಿಕರಣ ಪ್ರತ್ಯಯ.

ಛಾತು+ವಿಕರಣಪ್ರತ್ಯಯ+ಆಖ್ಯಾತಪ್ರತ್ಯಯ- ಕ್ರಿಯಾಪದಮ್
 ಪಠ್ + ಅ+ ತಿ =ಪಠತಿ

ಪುರುಷಗಳು ಮೂರು

ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ನಾನು ಎಂಬುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುದು
 ಉತ್ತಮಪುರುಷಃ. ನೀನು ಎಂಬುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುದು ಮಧ್ಯಮಪುರುಷಃ. ಉಳಿದ
 ಎಲ್ಲವೂ ಪ್ರಥಮಪುರುಷಃ.

ವಚನಗಳು ಮೂರು

ಕೆಲಸಮಾಡುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಒಬ್ಬನಾದರೆ (ಒಂದು ವಸ್ತು, ಪ್ರಾಣಿ
 ಯಾದರೆ) ಏಕವಚನಮ್ ಇಬ್ಬರಾದರೆ (ಎರಡು ವಸ್ತು, ಪ್ರಾಣಿಗಳಾದರೆ)
 ದ್ವಿವಚನಮ್. ಅನೇಕರಾದರೆ ಬಹುವಚನಮ್.

ಅಖ್ಯಾತಪ್ರತ್ಯಯಗಳು ಒಂಭತ್ತು

	ಏಕವಚನಮ್	ದ್ವಿವಚನಮ್	ಬಹುವಚನಮ್
ಪ್ರಥಮಪುರುಷಃ:	ತಿ	ತಃ	ಅಂತಿ
ಮಧ್ಯಮಪುರುಷಃ:	ಸಿ	ಥಃ	ಥ
ಉತ್ತಮಪುರುಷಃ:	ಮಿ	ವಃ	ಮಃ

ಧಾತುವಿಗೆ ವಿಕರಣಪ್ರತ್ಯಯವನ್ನು ಸೇರಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಈ ಅಖ್ಯಾತ
 ಪ್ರತ್ಯಯಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿದಾಗ ಅನೇಕ ಬದಲಾವಣೆಗಳಾಗುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿ
 ಬೇಕು.

ಉದಾ.— ಸಃ ಪಠತಿ	ತೌ ಪಠತಃ	ತೇ ಪಠಂತಿ
ತ್ವಂ ಪಠಸಿ	ಯುವಾಂ ಪಠಥಃ	ಯೈಶ್ಚ ಪಠಥ
ಅಹಂ ಪಠಾಮಿ	ಆವಾಂ ಪಠಾವಃ	ವಯಂ ಪಠಾಮಃ

ವಿಶೇಷ ಕ್ರಿಯಾಪದ

ಅಸ್ ಧಾತು—ಅಸ್ತಿ	ಸ್ತ:	ಸಂತಿ
ಅಸಿ	स्थ:	स्थ
ಅस्ಮಿ	स्व:	स्म:
ಠ ಧಾತು — ಕರೋತಿ	ಕುರುತ:	ಕುರ್ವಂತಿ
ಕರೋಷಿ	कुरुथ:	कुरुथ
ಕರೋಮಿ	कुर्व:	कुर्म:

अव्ययम्

ಲಿಂಗ, ವಚನ, ವಿಭಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನೂ ಹೊಂದದಿರುವ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಅವ್ಯಯಗಳೆಂದು ಹೆಸರು.

ಉದಾ.—च, अपि, बहिः, सर्वदा

अभ्यासः

I ಮಾತೃಭಾಷಯಾ ಉತ್ತರಂ ಲಿಖತ :—

ಧಾತುಃ ಕಃ ? ನಾಮಪದಂ ಕಿಮ್ ? ಕತಿ ವಚನಾನಿ ? ಕಾನಿ
ತಾನಿ ? ವಿಭಕ್ತಯಃ ಕಾಃ ? ಲಕಾರಾಃ ಕತಿ ?

II ಸೋದಾಹರಣಂ ಷಷ್ಠಾಂ ಟಿಪ್ಪಣಿಃ ಲಿಖತ :—

सुबन्तम्, तिङन्तम्, अव्ययम्

III ಪೂರಯತ :—

दहति — — । — पश्यथः — । — — नयामः ।
— — गणयन्ति ।

IV ಯೋಗ್ಯ ಸರ್ವನಾಮಾನಿ ಪೂರಯತ :—

— सन्ति । — कुरुतः । — अस्मि ।
— स्थः । — कुर्मः । — करोति ।

V एतेषां इतर पुरुष वचनानि अभ्यस्यतः—

पिबति,	गच्छति,	नमति,	लिखति
यच्छति,	क्रीडति,	खादति,	हसति
सिध्यति,	कुप्यति,	नृत्यति,	अस्यति
चोरयति,	दण्डयति,	ताडयति,	मार्गयति

नवमः पाठः

संवादः

गोविन्दः—नमस्ते वयस्य ।

मुकुन्दः—मित्र, नमस्ते ।

गो.—अद्य कः वासरः ?

मु.—अद्य सौम्यवासरः ।

गो.—ह्यः कः वासरः ?

मु.—ह्यः भौमवासरः ।

गो.—परह्यः कः ?

मु.—परह्यः इन्दुवारः ।

गो.—श्वः कः ?

मु.—श्वः गुरुवारः ।

गो.—परश्वः कः ?

मु.—परश्वः शुक्रवासरः ।

गो.—मित्र, कस्मिन् दिने शालायाः विरामः ?

मु.—सखे, रविवासरे विरामः, स्थिरवासरे अर्धविरामः ।

गो.—वयस्य, कति वासराः ? कथय ।

मु.—मित्र, सप्तवासराः ।

गो.—सखे, देवः कुत्रास्ति ?

मु.—मित्र, देवः पश्चात्—पुरस्तात्, उपरिष्ठात्—अधस्तात्,
वामतः—दक्षिणतः, अन्तः—बहिः सर्वत्रास्ति । सः सर्वेषु
पदार्थेषु, सर्वेषु भूतेषु च सर्वदास्ति ।

गो.—कथं सः अनुभवगोचरः भवति ?

मु.—पश्य, पुरतः अयं कः वृक्षः ?

गो.—मित्र, एषः न्यग्रोधः वृक्षः ।

मु.—अस्यैकं फलमाहर ।

गो.—आहरामि । इदं न्यग्रोधफलम् ।

मु.—एतत् फलं भिन्धि ।

गो.—अये, भिन्नं इदं फलम् ।

मु.—किमत्र पश्यसि ?

गो.—अत्र सूक्ष्माणि बीजानि पश्यामि ।

मु. —एतेषु एकं भिन्धि ।

गो.—मित्र, पश्य, भिन्नं इदं बीजम् ।

मु. —अत्र किं पश्यसि ?

गो.—न किञ्चन पश्यामि । अत्र सूक्ष्माः कणाः सन्ति ।

मु. —सखे, अत्रैव सः महान् वृक्षः अस्ति । सोम्य, श्रद्धस्व ।
एवमेव देवे यदि श्रद्धास्ति तर्हि मन्दं मन्दं निध्यानेन
अनुभवविषयो भवति । श्रद्धैव प्रथमं साधनम् ।

अभ्यासः

I संस्कृतभाषया उत्तरं लिखत :—

कति वासराः ? ते के ? न्यग्रोधफले कानि सन्ति ?
केन देवः अनुभवविषयो भवति ?

II संयोज्य सन्धिनाम लिखत :—

कुत्र+अस्ति, अस्य+एकम्

III एतेषां पुरुषं, वचनं च लिखत :—

भवति, पश्यसि, आहरामि, सन्ति ।

IV विरुद्धार्थकपदानि वदत :—

बहिः, पुरस्तात्, अस्ति, पुरतः ।

ಶಬ್ದಾರ್ಥ

ಉಪರಿಷ್ಠಾತ್ = ಮೇಲೆ, ಅಂತಃ = ಒಳಗೆ, ಪುರತಃ = ಮುಂದೆ, ಆಹರ = ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಾ, ನ್ಯಗ್ರೋಧವೃಕ್ಷಃ = ಅಲದಮರ, ಭಿನ್ನಿಧಿ = ಒಡಿ (ಕತ್ತರಿಸು), ಶ್ರದ್ಧತ್ಸವ = ನಂಬು, ನಿಧ್ಯಾನೇನ = ವಿಮರ್ಶಿಸುವುದರಿಂದ.

ದಶಮಃ ಪಾಠಃ

೧. ಏಕಂ ಬ್ರಹ್ಮ ।
೨. ದ್ವೌ ಪಕ್ಷೌ—ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷಃ, ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷಃ ।
ದ್ವೇ ಅಯನೇ—ದಕ್ಷಿಣಾಯನಮ್, ಉತ್ತರಾಯಣಮ್ ।
೩. ತ್ರೀಣಿ ವಚನಾನಿ—ಏಕವಚನಮ್, ದ್ವಿವಚನಮ್,
ಬಹುವಚನಮ್ ।
೪. ಚತ್ವಾರಿ ಖಾಧಾನಿ—ಭಕ್ಷಯಮ್, ಭೋಜಯಮ್, ಲೇಹಯಮ್,
ಚೋಷಯಮ್ ।
೫. ಪञ್ಚ ಭೂತಾನಿ—ಭೂತಲಮ್, ಜಲಮ್, ಪಾವಕಃ, ಪವನಃ,
ಆಕಾಶಮ್ ।
೬. ಷಡ್ ಋತವಃ—ವಸಂತಃ, ಗ್ರೀಷ್ಮಃ, ವರ್ಷಃ, ಶರತ್, ಹೇಮಂತಃ,
ಶಿಶಿರಃ ।
೭. ಸಪ್ತ ಋಪಯಃ—ಕಶ್ಯಪಃ, ಅತ್ರಿಃ, ಭರದ್ವಾಜಃ, ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಃ,
ಗೌತಮಃ, ಜಮದಗ್ನಿಃ, ವಸಿಷ್ಠಃ ।

८. अष्ट दिक्पालकाः—इन्द्रः, अग्निः, यमः, निर्ऋतिः, वरुणः, वायुः, कुबेरः, ईशानः ।
९. नव ग्रहाः—आदित्यः, सोमः, भौमः, सौम्यः, बृहस्पतिः, भार्गवः, मन्दः, राहुः, केतुः ।
१०. दश अवताराः—मत्स्यः, कूर्मः, वराहः, नरसिंहः, वामनः, परशुरामः, श्रीरामः, श्रीकृष्णः, बुद्धः, कल्किः ।
११. एकादश रुद्राः ।
१२. द्वादश राशयः—मेषः, वृषभः, मिथुनम्; कर्काटकः, सिंहः, कन्या, तुला, वृश्चिकः, धनुः, मकरः, कुम्भः, मीनः ।
१५. पञ्चदश तिथयः—प्रतिपत्, द्वितीया, तृतीया, चतुर्थी, पञ्चमी, षष्ठी, सप्तमी, अष्टमी, नवमी, दशमी, एकादशी, द्वादशी, त्रयोदशी, चतुर्दशी, पूर्णिमा ।
कृष्णपक्षे पञ्चदशी तिथिः अमावास्या ।
२७. सप्तविंशति नक्षत्राणि—अश्विनी, भरणी, कृत्तिका, रोहिणी, मृगशीर्षम्, आर्द्रा, पुनर्वसु, पुष्यः, आश्लेषा, मघा, पूर्वफल्गुनी, उत्तरफल्गुनी, हस्तः, चित्रा, स्वातिः, विशाखा, अनुराधा, ज्येष्ठा, मूलम्, पूर्वाषाढा, उत्तराषाढा, श्रवणः, धनिष्ठा, शततारा, पूर्वाभाद्रा, उत्तराभाद्रा, रेवती ।

अभ्यासः

1 संस्कृतभाषया उत्तरं लिखत :—

वचनानि कानि ? पञ्चभूतानि कानि ? षड् क्रतवः के ?
अष्ट दिक्पालकाः के ? नव ग्रहाः के ? दश अवताराः के ?

एकादशः पाठः

स्तोत्राणि

(१०००००००)

कराग्रे वर्तते लक्ष्मीः करमध्ये सरस्वती ।
करमूले स्थिता गौरी प्रभाते करदर्शनम् ॥ १ ॥

उदये ब्रह्मरूपोऽयं मध्याह्ने तु महेश्वरः ।
अस्तमाने स्वयं विष्णुः त्रयीमूर्तिर्दिवाकरः ॥ २ ॥

माता च पार्वती देवी पिता देवो महेश्वरः ।
बान्धवाः शिवभक्ताश्च स्वदेशो भुवनत्रयम् ॥ ३ ॥

भज गोविन्दं भज गोविन्दं गोविन्दं भज मूढमते ।
सम्प्राप्ते सन्निहिते काले नहि नहि रक्षति डुकृञ् करणे ॥ ४ ॥

अधरं मधुरं वदनं मधुरं नयनं मधुरं हसितं मधुरम् ।
हृदयं मधुरं गमनं मधुरं मधुराधिपतेरखिलं मधुरम् ॥ ५ ॥

दकारान्तः पुल्लिङ्गः तद् शब्दः—७४५

	ए.	द्वि.	ब.
प्र.	सः	तौ	ते
द्वि.	तम्	तौ	तान्
तृ.	तेन	ताभ्याम्	तैः
च.	तस्मै	ताभ्याम्	तेभ्यः
पं.	तस्मात्	ताभ्याम्	तेभ्यः
ष.	तस्य	तयोः	तेषाम्
स.	तस्मिन्	तयोः	तेषु

दकारान्तः स्त्रीलिङ्गः तद् शब्दः—७४६

	ए.	द्वि.	ब.
प्र.	सा	ते	ताः
द्वि.	ताम्	ते	ताः
तृ.	तया	ताभ्याम्	ताभिः
च.	तस्यै	ताभ्याम्	ताभ्यः
पं.	तस्याः	ताभ्याम्	ताभ्यः
ष.	तस्याः	तयोः	तासाम्
स.	तस्याम्	तयोः	तासु

दकारान्तः नपुंसकलिङ्गः तद् शब्दः—७४७

	ए.	द्वि.	ब.
प्र.	तत्	ते	तानि
द्वि.	तत्	ते	तानि
तृ.	तेन	ताभ्याम्	तैः
च.	तस्मै	ताभ्याम्	तेभ्यः
पं.	तस्मात्	ताभ्याम्	तेभ्यः
ष.	तस्य	तयोः	तेषाम्
स.	तस्मिन्	तयोः	तेषु

इकारान्तः पुल्लिङ्गः एतद् शब्दः—अस्य

	ए.	द्वि.	ब.
प्र.	एषः	एतौ	एते
द्वि.	एतम्, एनम्	एतौ, एनौ	एतान्, एनान्
तृ.	एतेन, एनेन	एताभ्याम्	एतैः
च.	एतस्मै	एताभ्याम्	एतेभ्यः
पं.	एतस्मात्	एताभ्याम्	एतेभ्यः
ष.	एतस्य	एतयोः, एनयोः	एतेषाम्
स.	एतस्मिन्	एतयोः, एनयोः	एतेषु

इकारान्तः स्त्रीलिङ्गः एतद् शब्दः—अस्या

प्र.	एषा	एते	एताः
द्वि.	एताम्, एनाम्	एते, एने	एताः, एनाः
तृ.	एतया, एनया	एताभ्याम्	एताभिः
च.	एतस्यै	एताभ्याम्	एताभ्यः
पं.	एतस्याः	एताभ्याम्	एताभ्यः
ष.	एतस्याः	एतयोः, एनयोः	एतासाम्
स.	एतस्याम्	एतयोः, एनयोः	एतासु

इकारान्तः नपुंसकलिङ्गः एतद् शब्दः—अद्य

प्र.	एतत्	एते	एतानि
द्वि.	एतत्	एते	एतानि

ಉಳಿದ ರೂಪಗಳು ಪುಲ್ಲಿಂಗದಂತೆ

मकारान्तः पुल्लिङ्गः इदम् शब्दः—अवसु

	ए.	द्वि.	ब.
प्र.	अयम्	इमौ	इमे
द्वि.	इमम्, एनम्	इमौ, एनौ	इमान्, एनान्
तृ.	अनेन, एनेन	आभ्याम्	एभिः
च.	अस्मै	आभ्याम्	एभ्यः
पं.	अस्मात्	आभ्याम्	एभ्यः
ष.	अस्य	अनयोः, एनयोः	एषाम्
स.	अस्मिन्	अनयोः, एनयोः	एषु

मकारान्तः स्त्रीलिङ्गः इदम् शब्दः—अवसु

प्र.	इयम्	इमे	इमाः
द्वि.	इमाम्, एनाम्	इमे, एने	इमाः, एनाः
तृ.	अनया, एनया	आभ्याम्	आभिः
च.	अस्यै	आभ्याम्	आभ्यः
पं.	अस्याः	आभ्याम्	आभ्यः
ष.	अस्याः	अनयोः, एनयोः	आसाम्
स.	अस्याम्	अनयोः, एनयोः	आसु

मकारान्तः नपुंसकलिङ्गः इदम् शब्दः—अदु

प्र.	इदम्	इमे	इमानि
द्वि.	इदम्	इमे	इमानि

ಉಳಿದ ರೂಪಗಳು ಪುಲ್ಲಿಂಗದಂತೆ.

ಮಕಾರಾಂತಃ ಪುಲಿಂಗ್ಗಃ ಕಿಮ್ ಶಬ್ದಃ—ಯಾವನು

	ಏ.	ದ್ವಿ.	ಬಹು.
ಪ್ರ.	ಕಃ	ಕೌ	ಕೇ
ದ್ವಿ.	ಕಮ್	ಕೌ	ಕಾನ್
ತೃ.	ಕೇನ	ಕಾಭ್ಯಾಮ್	ಕೈಃ
ಚ.	ಕಸ್ಮೈ	ಕಾಭ್ಯಾಮ್	ಕೇಭ್ಯಃ
ಪಂ.	ಕಸ್ಮಾತ್	ಕಾಭ್ಯಾಮ್	ಕೇಭ್ಯಃ
ಷ.	ಕಸ್ಯ	ಕಯೋಃ	ಕೇಷಾಮ್
ಸ.	ಕಸ್ಮಿನ್	ಕಯೋಃ	ಕೇಷು

ಮಕಾರಾಂತಃ ಖೀಲಿಂಗ್ಗಃ ಕಿಮ್ ಶಬ್ದಃ—ಯಾವಳು

ಪ್ರ.	ಕಾ	ಕೇ	ಕಾಃ
ದ್ವಿ.	ಕಾಮ್	ಕೇ	ಕಾಃ
ತೃ.	ಕಯಾ	ಕಾಭ್ಯಾಮ್	ಕಾಭಿಃ
ಚ.	ಕಸ್ಯೈ	ಕಾಭ್ಯಾಮ್	ಕಾಭ್ಯಃ
ಪಂ.	ಕಸ್ಯಾಃ	ಕಾಭ್ಯಾಮ್	ಕಾಭ್ಯಃ
ಷ.	ಕಸ್ಯಾಃ	ಕಯೋಃ	ಕಾಸಾಮ್
ಸ.	ಕಸ್ಯಾಂ	ಕಯೋಃ	ಕಾಸು

ಮಕಾರಾಂತಃ ನಪುंसಕಲಿಂಗ್ಗಃ ಕಿಮ್ ಶಬ್ದಃ—ಏನು

ಪ್ರ	ಕಿಮ್	ಕೇ	ಕಾನಿ
ದ್ವಿ.	ಕಿಮ್	ಕೇ	ಕಾನಿ

ಉಳಿದ ರೂಪಗಳು ಪುಲ್ಲಿಂಗದಂತೆ

दकारान्तः त्रिलिङ्गः युष्मद् शब्दः—२१८७.

प्र.	त्वम्	युवाम्	यूयम्
द्वि.	त्वाम्, त्वा	युवाम्, वाम्	युष्मान्, वः
तृ.	त्वया	युवाभ्याम्	युष्माभिः
च.	तुभ्यम्, ते	युवाभ्याम्, वाम्	युष्मभ्यम्, वः
पं.	त्वत्	युवाभ्याम्	युष्मत्
ष.	तव, ते	युवयोः, वाम्	युष्माकम्, वः
स.	त्वयि	युवयोः	युष्मासु

दकारान्तः त्रिलिङ्गः अस्मद् शब्दः—२१८८

प्र.	अहम्	आवाम्	वयम्
द्वि.	माम्, मा	आवाम्, नौ	अस्मान्, नः
तृ.	मया	आवाभ्याम्	अस्माभिः
च.	मह्यम्, मे	आवाभ्याम्, नौ	अस्मभ्यम्, नः
पं.	मत्	आवाभ्याम्	अस्मत्
ष.	मम, मे	आवयोः, नौ	अस्माकम्, नः
स.	मयि	आवयोः	अस्मासु

यावदस्ति त्रयी लोके
 चतुर्मुख-मुखोद्भवा ।
 यावद्वा रामचरितं
 वाल्मीकिकविचित्रितम् ॥
 क्षरन्त्यमृतधारा वा
 यावद्द्यासस्य सूक्तयः ।
 वाग्देव्या वरपुत्रस्य
 कालिदासस्य वा गिरः ॥
 तावदेषा देवभाषा
 देवी स्थास्यति भूतले ।
 यावच्च वंशोऽस्त्यार्याणां
 तावदेषा ध्रुवं ध्रुवा ॥
 पुरे ग्रामे गृहे कुट्यां
 बालो वृद्धो युवापि च ।
 करोतु संस्कृताभ्यासं
 प्राप्नोतु सुखसम्पदम् ॥

ಈ ಪುಸ್ತಕವು ದೊರೆಯುವ ಸ್ಥಳ :

ಶ್ರೀಸುರಸರಸ್ವ ತ್ರೀಸಭಾ

ಶ್ರೀ ಶಂಕರಮಠದ ಆವರಣ

ಶಂಕರಮಠ ರಸ್ತೆ

ಶಂಕರಪುರಂ, ಬೆಂಗಳೂರು - 560 004